శివరంజని

చిక్కయ్య-పండి పండి ఆరముగ్గి రాలిపోయినాడు: గుటుక్కు మనగానే అతడి ఆత్మ స్వర్గానికి ప్రయాణంకట్టింది: పోతూ పోతూ, ఆ బుంగమీసాలూ, ఆ పాత తంబురా, అంటిపెట్టుకు వెళ్ళింది:

– స్వర్గందాకా వెళ్ళాడు: బయట గేటు వేసిఉంది:

"పాపం, నిద్రపోతున్నారేమో!" అనుకుని తట్టకుండా అక్కడే ఉన్న ఓ చెట్టుమీద చదికిలపడ్డాడు:

ఎంతసేపు అలా కూర్చుంటాడూ?–విసుగేసుకొచ్చింది: మీసాలు ఎగసన దోసుకుని, తంబూరాదండె అందుకుని, పంటితో చుంగు బిగించి, ఠింగ్ మనిపించి, గొంతు ఎత్తాడు:

అవతలివాళ్ళకు నిద్రాభంగం అవుతుందేమోనని, – కూనిరాగంగానే ఎత్తుకున్నాడు – కాని మనసు ఊగినకొద్దీ మీటు మోపైంది – ఆ లోకంలో ఒంటిగా వదిలేసివచ్చిన పెళ్ళాంమీద భ్రమకొద్దీ గొంతు మోగింది –

– ఒంటిగా తూగేవు
ఓసైన మారాజ
ఇంటికాడ చుక్క
కేబ్రమత లాయెనో...రాజా–
ఉత్తుత్తి పున్నాని
కురికి గంతేసేవు
నీ నీడలో తొంగి
సూడవో మారాజ...

– ఇలాగే పాడుతున్నాడు – పాటతో ఊగుతున్నాడు. ఇంతలో గేటు అద్దరినుంచి ఎవరో కేకవేశారు.

"ఎవ రక్కడ?"

"ఓహో! ఎవడో దేవతల్లె ఉన్నాడు" అనుకున్నాడు చిక్కయ్య. గరపచేలో రాటుతేలిన ఘటమేమో, తడుముకోకుండా రొమ్ము విరుచుకున్నట్లు జవాబు చెప్పాడు:

"నేనే!"

"నేనంటే?"

"చిక్కయ్యని!"

"ఏమిటా మోత?"

"మోతకాదు, పాట!"

"దాంతాడు తెగిరిలే-ఇంత అలస్యంగా వచ్చావేం?"
"అయిందిలే-ఆలస్యం! ఇందాక సంజె పొద్దునేకా, మనం చచ్చిపోయిందే!"
"సంజె పొద్దునా?-అయితే, రేపటికి జేరుకొనేవాడన్!"
"ఏమయ్యోవ్, దేవుడూ!-నేను మెరకచేలో మనిషిని!"
"అలాగేం?-మన దేవూరు?-ఏ తాలూకా?"
"నందిగామ!"
"ఊరు?"
"చెపితే నీకేం తెలుస్తుంది?-ఎన్నడన్నా ఆ చాయలకు వచ్చావా ఏం!"
"నాకు అంతా ఎరికేలే-ఏ ఊరు?"
"సింగారం-"
"పేరు-?"
"మా యింటిపేరు అయినాబత్తులవాళ్ళు-
"బండ చేషయ్య రెండో కొడుకునయ్యా - చినలింగయ్యని!
"చిక్కయ్యంటారు ఎరగవ్?-"
"అంటే అన్నారులే!- తెల్లారేదాకా అక్కడే పండు, గొడవచెయ్యకుండా!-"
"సరేలేవయ్యా!- నీ మానాన నీవుపోయి బబ్బో!"
"ష్!- నిశ్శబ్దం!-"
చిక్కయ్య మెదలకుండా కూర్చున్నాడు: అది మండువేసంగి అయినా తెల్లవా రుజామున చలిచలిగా ఉంది - ఒళ్ళు విదిలించుకుని, మళ్ళీ తంబురా అందుకొని గొంతు విప్పాడు -
కువకువలాడుతూ, దేవకన్నెలు గేటు దగ్గిర మూగి సందులగుండా తొంగి చూస్తున్నారు.
"ఎంతచక్కగా ఉందోనే-ఏం బాగాపాడుతున్నాడే!" ఈ కిలకిల పసికట్టి, చిక్కయ్య మరీ పెచ్చురేగాడు - ఇంకోటి అందుకున్నాడు -

జొన్న సేల మయ్యాన
- వన్నెసూసి కన్నేసి
దారికాసి చేరదీసి
కోరమీసం యెంకటసామ్యే-
ఏమన్నాడే సిట్టీ
ఏమన్నడే-వా, డేమన్నడే...
- ని న్నేమన్నడే!...

దేవకన్నెల లేతకన్నులు విలవిల్లాడుతున్నాయ్ -
"ఏం పాట అది?"
"యాలపదం"
"యాల, యాల!" కన్నెలు సంబరపడ్డారు -
"ఏం లయగా ఉందే!"
ఇంతలో గేటు విచ్చుకుంది.

"చిక్కయ్యా!" దేవత గుమ్మంలోంచి కేక వేశాడు.

"ఊఁ!"

"రా–లోపలికి రా–"

"–నన్ను బ్రతిమాలడం దేనికయ్యా – నేనే వస్తూంటినిగా!"

– ఒక్క మెరుపులో, దేవలోకం అంతా తెలిసిపోయింది, రంజుగా యాల పదాలు పాడే లయకా డెవడో వచ్చాడని. అది యింద్రుడిదాకా ప్రాకింది. పైగా, ఆ పూట, దేవరాజుకు ఆటవిడుపేమో కూడా –

చిక్కయ్యను లోపలికి వెంటబెట్టుకువెళ్ళి, ఆ దేవత ఏదో విడిదిలో దించాడు: అమ్మయ్య – అని నడుం వాల్చబోతూండగానే – మరో బడాదేవత ఉరుకులు పరుగులుగా వచ్చాడు

"చిక్కయ్యా?"

"అంటే, మనమే!"

"పదాలు పాడుతావటనే?"

"భేషుగ్గా!"

"అయితే, రా పోదాం!"

"ఎందాకా?"

"ప్రభువు సన్నిధికి!"

"ప్రభువా?"

"ఏం భయమా?"

"నాకెందుకయ్యా? – పద!"

ఇద్దరూ కలిసి, ఓ పెద్ద వీధిగుండా పడిపోతున్నారు: రెండుపక్కలా కొండలల్లె, వెండి ముద్దలల్లే ఇళ్ళున్నాయి. అందులో అందరూ కిటకిటలాడుతూ, గడ్డాలు వ్రేళ్ళాడే ఋషులున్నారు:

ఆ యిళ్ళన్నీ దాటి, ఓ అపరంజి భవంతిముందు ఆగి, – పహరావాళ్ళకు సంకేతవాక్యం చెప్పి లోపలికి వెళ్ళారు:

ఒక్క మనవి:–

లోపల దేవరాజు తీరుబడిగా కూర్చుని, తాపీగా హుక్కా త్రాగుతున్నాడు. చిక్కయ్య దేవరాజును చూసి, దాసోహం అన్నాడు. అయన పరధ్యానంగా ధీమాగా తల ఊఁగించాడు.

చూస్తూ చూస్తుండగానే, ఒక్క నిమిషంలో అక్కడకు, దేవకన్నె లందరూ ఎక్కిదక్కిగా వచ్చిపడ్డారు. మరీ మరీ ముందుకు రావాలని, ఒకళ్ళనొకళ్ళు త్రోసుకుంటున్నారు. కిచకిచలాడుతున్నారు, కేరింతలాడుతున్నారు, గుసగుసలుగా కసురుకుంటున్నారు.

"అచ్ఛా!, చిక్కయ్యా!– పాట మొదలెట్టు!" అన్నాడు దేవరాజు:

చిక్కయ్య ఈ విడత ఖచ్చితంగా సాష్టాంగ ప్రణామం చేసి

"ప్రభూ" మీ ఆజ్ఞకు అడ్డేమిటి! అలాగే!– కాని,

మా ఊరు కుఱ్ఱకుంక లెవరన్నా ఇక్కడున్నారేమో తమకు ఎరికేనా?" అని విన్నపాలైనాడు:

"ఏం - వాళ్ళెందుకూ?"

"బాబూ, చిందేసేవాళ్ళుంటేనేకాని, పదానికి అందం ఉండదు."

దేవరాజు చిరునవ్వుతో "అలాగేం!" అన్నట్టు తల వూచాడు: ఓ ముఠా దేవతల్ని పంపాడు, ఎవళ్ళన్నా ఉంటే తక్షణం హాజరుపెట్టమని!

వెళ్ళినవాళ్ళు వట్టిచేతులతో తిరిగివచ్చారు-

"ఆ వూరివాళ్ళు ఒకడో అరో తగిలాడు కాని, అందరూ ముసిలివాళ్ళు బాబూ!" అని మనవిచ్చారు.

"ఎబ్బే, వాళ్లేం లాభంలేదు: ముసిలివాళ్ళకు అంగ లేస్తుందా?-వాళ్ళవల్ల నేమౌతుంది?" అని విసుక్కున్నాడు చిక్కయ్య - "అయితే బాబూ, మా కుఱ్ఱమూక అంతా ఏమైంది? పడుచువాళ్ళు కూడా, మా సీమలో అడపా దడపా, చచ్చిపోతూండడం కద్దె - వాళ్ళు ఏమైనట్టు?" అని అడిగాడు.

"బహుశా నరకంలో తగిలితే తగలచ్చు!" అన్నాడు దేవరాజు.

"అ౯!-మా బాగా సెలవిచ్చారు బాబూ-మీ మాట నిజమే అయి ఉండచ్చు; ఉంటే, వాళ్లు అక్కడే ఉంటారు: ఆ సజ్జంతా నాకు తెలుసు బాబూ:-"

"ఒక్క కోటయ్య కొడుకు అంకమ్మ ఉన్నాడే, - డొంకలో, మునసబు కొత్తకోడల్ని ఉన్న పాళాన విలేశాడు - అదేమిరా అని నలుగురూ కమ్ముకుంటే చీల్చిగద్దలకు వేశాడు! ఒక్క చేతిమీద వందపురులకు అగ్గిపెట్టాడు - వాడు నరకంలో ఉండక మరెక్కడుంటాడు?-

"సీతయ్య మేనల్లుడు చిన్న తిరుపతిగాడు - రాణాలో మాటిచ్చివచ్చి - పట్టపగలు దివాణం దోచేశాడు! విచ్చుకత్తులాళ్ళు ఝూం-ఝూం అంటే బురుజెక్కి గండితగల కుండా ఉరికాడు-ఒక్కడూ వందమందికి జవాబు చెప్పాడు-గడిదొంగ-కాని, - వాడి చిందే చిందుబాబూ-మా సీమలో వెయ్యిన్నొక్క పల్లెల్లోను, - వాడిని మించిన మొనగాడేడీ - అడుగువేస్తే - హంసకులికినట్లే-"

- "పాడవేం!" గర్జించినట్టు మందలించాడు దేవరాజు. చిక్కయ్య ఉలిక్కిపడకుండా, నిదానంగా మీసం • ఎగదువ్వుకుని, గొంతు సవరించుకుని, తీగె రంగు మనిపించి -

"ఏం-వింటారు?-" అని అడిగాడు-

"నీ యిష్టం వచ్చింది-"

"కామ్యోడిపదం - పాడనా?"

దేవరాజు - "ఏదైనాసరే!" అన్నట్టు తల ఊగించాడు - చిక్కయ్య అందుకున్నాడు-

నిమ్మతోట మలుపుల్లో - దా
నిమ్మ రెమ్మ కులుకుల్లో-
చెమ్మచెక్కలో చెయ్యోడిసేవ్-ఓ
లమ్మో! చక్కిలిగింతలు రో
రయ్యోకామ్యోడా!...

– ఈ పదం ఆసాంతం పాడేశాడు!

దేవరాజు విన్నంతసేపూ ఊంతగా హుషారుగా తల ఊగించాడు – "శహబాష్" అన్నట్టుచూసి, – చిక్కయ్యను అతిచనవుగా పలుకరించి, అంతఃపురానికి – చిందు వేస్తున్నట్టు అడుగులు వేసుకుంటూ వెళ్ళిపోయినాడు –

దేవరాజు అక్కడనుంచి వెళ్ళిపోగానే, – అంతవరకూ ఆనందం బిగబట్టుకున్న దేవకన్యలు, ఋషులు, పరమ సిద్ధులూ అందరూ చిక్కయ్యమీద విరుచుకుపడ్డారు: ఇంకా పాడమని వేధించారు–

చిక్కయ్య అంత రణగుణ ధ్వనిలోనూ చీమకుట్టినట్లైనా లేకుండా కూర్చున్నాడు! అందరివంకా ఒక్కసారి పరకాయించి చూశాడు! ఆ మొగాల్లో ఆవేశాలు చూసి, – గండుమీసం మెరమెరలాడింది – ఇంకోపదం లంకించుకున్నాడు –

ఝనక ఝనకో – ఝనక ఝనకా
కులికిందిలే – భలే కులికిందిలే –
మొన్న – కులికింది రాసోరి కూనా
నిన్న – వెలిసింది వడగళ్ళ వానా–

దేవకన్నెలందరూ ఎగిరి గంతు వేశారు – ఒక్కొక్క చరణం వింటున్నకొద్దీ వాళ్ళ ఒళ్ళు వాళ్ళు మరచేపోతున్నారు. చిక్కయ్య పదం ఆగగానే మరోపదం అందుకుంటున్నాడు–

ఇక్కడిలా వాళ్లందరూ సంబరాలు పడుతూండగా, – దేవగురువు, మరేదో ఊర్ధ్వలోకంనుంచి స్వర్గానికి వస్తూండగా, – గాలి దారిని ఓ దేవకన్నె పాడుకుంటూ పోయింది.

ఒహోహోరాజ! ఓ–హో మారాజ!
'కో' యంటే 'ఓ' యంటనోయ్ రాజా...

– మరో పక్కనుంచి ఇలా వినిపించింది, – మరో మొగగొంతు –

వరదగాలి తేలిపాయె
వాలెవాలె సిన్నదాన
చిలకపచ్చ కోకచెంగు
ఒలికిం దుయ్యాలమీద – ఓ సిన్నదాన...

బృహస్పతికి గుండె బేజారై పోయింది. అక్కడే చదికిలపడి, – రెండు చేతుల్లో తలకాయ పెట్టుకు కూర్చున్నాడు–లేచి, – గావంచా కాళ్లకు బందాలు పడుతూండగా, – స్వర్గంలోకి పరుగెత్తుకు వచ్చాడు!

అన్ని యిళ్లూ బోసిపోతూ ఉన్నాయి: ఏ యింటా ఒక్క దేవతకాని, ఒక్క ఋషికాని లేడు: లోకం లోకం యావత్తూ చిక్కయ్యచుట్టూ మూగి, – పాటకు వంతగా పరవశంగా చిందువేస్తూంది!

దేవగురువు నిర్ఘాంత పోయినాడు – తలవంచుకు యింటికి వెళ్ళిపోయినాడు: వెళ్ళి భీష్మించుకు కూర్చుని దేవరాజుకు కబురంపాడు – వచ్చీరాగానే – "ఏమిటిది?" అని శాపమంత ధూకుడుగా అడిగాడు –

"ఏముందీ: – ఏం లేదే!" అన్నాడు దేవరాజు.

"ఈ ఘోష ఏమిటి?"

"సర్వజ్ఞులు తమకు తెలియని దేముంటుంది!–భూలోకంలో యాలపదం అనే ఒక గీతవిశేషం ఉన్నదట – చిక్కయ్య అనే ఓ పుణ్యాత్మ ఇక్కడికి వాటిని పట్టుకు వచ్చాడు! ఏం బాగున్నాయ్ గురూ ఆ పాటలు!–స్వర్గం అంతా వూగిపోతూంది–"

బృహస్పతికి ఇక వినడం అసహ్యమనిపించి, – అక్కడనుంచి బ్రహ్మలోకానికి ఎగిరిపోయినాడు:

అక్కడ పద్మాసనంమీద కూర్చుని, వాణి, యాల పదం వీణెమీద వాయిస్తూంది. హంస చిందువేస్తూంది – బ్రహ్మ నలుమొగాలా శహబాసుగా నడుంవాల్చి వింటున్నాడు.

ఇతగాణ్ణి చూడగనే, వాణి పాట ఆపకుండానే, లయలో కలిపి, "దయచేయండి!" అన్నట్టు నవ్వుమొగం విసిరింది: బ్రహ్మ మర్యాదకోసం లేచి కూర్చోబోయినాడు.

"అవ్వ!–నీకిదేం పోగాలం గీర్దేవీ!"– అని మౌనంగా అంగటి నొక్కుకుని, బృహస్పతి అక్కడనుంచి ఛర్రున మళ్లాడు.

కాలు, యింటివేపు లాగుతూంది – కాని, అక్కడా యీ చిచ్చు రేగిందేమో? – అసలే చిందులమారి తార –.

స్వర్గం నడిబొడ్డుమీద వ్రాలి, లోకం యావత్తూ మనసుతో పరకాయించాడు: అంతా నరకమల్లే విలవిల్లాడిపోతూంది: ఏ పంచనా సామగానంలేదు – ఏ చక్కినా వేద పారాయణ వినరాదు – అంతా లయ–మయం.

మనస్సంతా హూనం–హూనమైపోయి, – కాస్త సంబాళించుకోవచ్చును అనే ఆశతో నందనోద్యానం చేరుకున్నాడు– అక్కడా మళ్ళీ ఈ ఘోషే దాపురించింది: ఉద్యాన పాలికలందరూ, చెట్టా పట్టాలు వేసుకుని, మెరుపులల్లే చిందులేస్తున్నారు: దేవద్రుమాలన్నీ లయగా ఊగుతున్నాయి – చిక్కయ్య నిశ్చింతగా కూర్చుని తంబుర మోగిస్తూ పాడుతున్నాడు – ఆటకు, పల్లవి ఊతగా –

బృహస్పతి, ధూకుడుగా రావడం చూసి దేవకన్యలందరూ, మర్యాదకోసం అన్నట్టు, ఆటపాట కట్టిపెట్టి వైదొలగారు –

చిక్కయ్య తంబుర మూగపోనిచ్చి, మ్రాగన్నుతో అలాగే కూర్చున్నాడు:

"చిక్కయ్యా!"

"అయ్య!"

"ఎక్కడికన్నా వెళ్ళిపోరాదూ?"

"ఎక్కడికి వెళ్ళను బాబూ!"

అవును, ఎక్కడికి వెళతాడు–? బృహస్పతి ఆలోచనలో పడ్డాడు–

"ఎందుకు వెళ్లాలి – చచ్చిపోగానే, యిక్కడికి రప్పించారుగదా!–" అని చిక్కయ్య సవాల్చేశాడు;

"ఆఁ–అదే చిక్కు!"

"నేనేం తప్పు చేయలేదే – ఎవడిగొంతూ కొయ్యలేదే – ఎవడి భార్యనూ –"

"అవునవును – నిజమే!"

"నిజమే అయితే – మరి?"

"నీవు వచ్చినప్పటినుంచీ స్వర్గమంతా - నీ పాటే పాడుతూాంది - ఆ ఆటే ఆడుతూాంది" -

"ఓc! అదా, కథ?"

"ఎక్కడికి వెళదామని నీ ఉద్దేశం చిక్కయ్యా;" బృహస్పతి ప్రాధేయపడుతూ అడిగాడు -

చిక్కయ్య ఒక్క నిముషం ఆలోచించి -

"మీకెందుకులే బాబూ, బాధ-పోతానులే;-" అని లేచాడు.

"ఎక్కడికి!"

"ఉన్నచోటికే!"

"భూలోకానికా?"

"ఓc-భేషుగ్గా!"

"ఏదో తారామండలంలో నీకు వసతి కల్పించుదామనుకున్నానే-"

"నాకు తారావద్దూ, దగబోలూవద్దు సెలవు-సెలవు."

"స్వర్గం విడిచిపోవడమే?"

"ఆc-మాలావు స్వర్గం-: నేనెక్కడుంటే అదేస్వర్గం: మా కొండల్లో, కోనల్లో స్వర్గం లేదూ -

అన్నీ చుట్టబెట్టుకుంటూ పోతాబాబూ, పాతలయలన్నీ యాదకు తెస్తా -

ఒంటికాడ చెట్టునీడ కునికిపోతూ, రెల్లాదే గొల్లపిల్లడి వెన్ను నానుకొని, - పాతలయ వొడుపులందిస్తా-

దుత్తమీద దుత్తపెట్టి నీటుగా దుద్దుకూరి సంతకు పోయే సింగారి నడకలో వడుపులో లయ కలుపుతా.

కూలికి ఒళ్లంతావంచే పాలికాపు చెవివారను, వాళ్ళ అయ్య నేర్చిన పదం ఊదుతా.

ఏకులబుట్ట ముందేసుకు కూచుని ఎన్నెన్నో ఊసులు పోయే అవ్వకు చిన్నప్పటి చిందు అందిస్తా-"

చిక్కయ్య తంబురదండె అందుకుని రెవటల్లే లేచి నిలుచున్నాడు -

బృహస్పతి కొంచెం సంకోచంగా, - "బాగానే ఉంది కాని, ఈపాటికి లోకంలో నీ లయ పాతపడిపోయి ఉండదూ? ఎవరూ చెవిని పెట్టకపోతే -" అన్నాడు.

"వాళ్లే చెడిపోతారు నాకేం బాబూ; పారేవాగుల్లేవా? పర్వతాల్లో గుహల్లేవా, - పచ్చపట్టుమీద మీటుకుంటూ పోయే పైరుగాలి లేదా - మనుషులకు చెవుడొచ్చినా, - మన లయకు చేటురాదు బాబూ - సెలవు!-" చిక్కయ్య వెనుతిరిగి చూడకుండా వెళ్ళిపోతున్నాడు -

"సెలవు చిక్కయ్యా!-" బృహస్పతికి ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చి ముందుకు పరుగెత్తుకు వెళ్ళి ఆపేశాడు -

"నామీద కోపం లేదుగద!"

"ఎందుకు బాబూ?"

"నీవిలాగే పాడుతూ కూచుంటే – స్వర్గమంతటికీ యీ పదాలే అబ్బుతాయి. వేదాలు మూలబడిపోతాయి అని భయమేసింది చిక్కయ్యా!"

"అంతేనేమో, బాబూ!"

"స్వర్గానికి కాకుండా చేశానని ఏమీ అనుకోవుగద!"

"అదేమిటయ్యా! – అన్నీ తెలిసిన పెద్దలు మీకీ దిగులేమిటి? – నాకు కొరతేమిటి బాబూ:– నా మనసు ఎక్కడ వుంటే – అదే స్వర్గం–"

ఎంతో వినయంగా నమస్కారం చేసి చిక్కయ్య సాగిపోయినాడు, తంబుర చంకను పెట్టుకుని.

స్వర్గంలోంచి బయటపడ్డ తరువాత, – ఏదో ఇరకాటం అంతాపోయి, ఎంతో హాయిని పడ్డట్టున్నది చిక్కయ్యకు. ఎడాతెరిపీలేని శూన్యంలో ఎంతో స్వేచ్ఛగా ఊపిరి లాక్కుంటూ తేలిపోతున్నాడు.

దోవలో, మిలమిల్లాడుతూ పాలవెల్లి ఏదో ఎగువకు నిశ్చలంగా ప్రవహించుతూంది: అందులో మునుకలువేశాడు: ఊదినంత ఉరవడిలో, ఉన్నచోటునే తపనంతా తీరేట్టు స్నానం చేశాడు: ఒడ్డున నిలుచుని, – "ఇంతటితో నీకూ నాకూ సరి;" అన్నట్టు స్వర్గంకేసి తిరిగి జుట్టు ఝాడించాడు – భూలోకానికి జాలే నడిరోడ్డు పుచ్చుకున్నాడు – గొంతు ఎత్తాడు:

ఆఁ–వహావ్వా!
గతుకుల కంకటిమీద
ముతకా కంబళి మడత
కాట్టేడూ గడిదీసీ
ఒట్టేసుకు పక్కేసీ
ఉక్కలో ఒక్కణ్ణే
ఊరించకే అమ్మడూ –
...పచ్చపచ్చాల వెన్నెలే –
...పుచ్చపూల...వన్నెల పై పెచ్చులే–

చిక్కయ్య పాడేపదం, వాళ్ళ పరగణాలో ఉన్న కొండలూ, కోనలూ అందుకున్నాయి*.

★ ★ ★

---

* పోలిష్ మహారచయిత థేడ్‌మాఫెర్ రచించిన "స్వర్తలా ది ఫిడ్లర్" – దీనికి ప్రాణం. – మ.రా.శా.